

Mark- och miljödomstolen

[Kn.remissvar@regeringskansliet.se](mailto:Kn.remissvar@regeringskansliet.se)  
[kn.nm@regeringskansliet.se](mailto:kn.nm@regeringskansliet.se)

## Remiss - Bättre förutsättningar för vattenkraftens omprövning

KN 2024/01642

Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätt konstaterar att de föreslagna ändringarna i promemorian i mycket begränsad utsträckning aktualiserar sådana frågeställningar som varit de vanligast förekommande i de NAP-prövningar som handlagts och prövats hos mark- och miljödomstolen i Växjö hittills. Med den reflektionen lämnar domstolen följande yttrande.

I promemorian framhålls redan i den inledande presentationen att föreslagna åtgärder syftar till att säkerställa att de verksamheter som ska prövas för att erhålla moderna miljövillkor för vattenkraft och dammar ska prövas mot rätt kravnivå och med ett utnyttjande av det utrymme som finns även med beaktande av de krav som ställs upp i EU-rätten för att tillgången till vattenkraftsel ska utnyttjas fullt ut. Domstolen konstaterar att de föreslagna bestämmelserna huvudsakligen kan komma att aktualiseras vid omprövningar för moderna miljövillkor av anläggningar/grupper av anläggningar som har störst betydelse för det svenska elsystemet. Mark- och miljödomstolen ser visserligen positivt på den ambition som utredningen har att få till en översyn av klassificeringar och miljö kvalitetsnormer redan före det att de aktuella tillståndsansökningarna kommer in till domstolen för prövning. Emellertid ställer sig domstolen ändå tveksam till den slutsats som utredningen här drar i fråga om att förslagen om en förbättrad samverkan och att tydliggöra att en normöversyn ska ske parallellt med samverkan, kommer att bidra till en ökad samsyn om det samlade åtgärdsbehovet och att detta i nästa steg bidrar till enklare och effektivare prövningsprocesser hos domstolarna. Härvid ställer sig domstolen framförallt skeptisk till påståendet att man mellan de olika intressenterna kommer att nå en samsyn om det samlade åtgärdsbehovet och att det därför blir fråga om enklare processer hos domstolen eftersom väsentliga tvistefrågor förutsätts vara lösta redan innan målet ska prövas i domstol.

Domstolen vill påpeka att det förekommer en otydlighet avseende hur den regeringsprövning som utredningen föreslår ska göras ska gå till i praktiken; i vart fall hur proceduren beskrivs i de lagförslag som lämnas. Enligt domstolens mening föreligger det en otydlighet och diskrepans vid jämförelse mellan de olika föreslagna bestämmelserna som medför en osäkerhet av hur det är tänkt att prövningen ska gå till och vad den ska omfatta. I förslagets 24 kap. 10 a § miljöbalken anges förutsättningarna för

att göra avsteg från kraven i art- och habitatdirektivet vid omprövning för moderna miljövillkor av vattenverksamhet och i 10 b § i samma kapitel anges att tillståndsmyndigheten behöver regeringens tillstånd för att kunna göra dessa avsteg i prövningen av en verksamhet i ett specifikt fall. Samtidigt föreslås i den tillämpliga överlämnandebestämmelsen i förslaget (21 kap. 7 § miljöbalken) att ”mark- och miljödomstolen med eget yttrande ska lämna över frågan till regeringen för prövning”. Enligt domstolens mening finns en otydlighet avseende på vilket sätt och i vilken utsträckning, samt när i prövningsprocessen ett eventuellt överlämnande ska ske, samt i fråga om omfattningen och innehållet i respektive prövning. När det gäller innehållet i den föreslagna bestämmelsen i 21 kap. 7 § miljöbalken vill domstolen även peka på att samma reglering behandlas i utredningen ”Rätt frågor på regeringens bord” (SOU 2024:11) (jfr bl.a. sid. 60 a.a.) avseende definitionen av regeringens prövning. När det gäller själva prövningen vill mark- och miljödomstolen även framhålla att prövningsprocessen tar betydligt längre tid om tanken är att mål och ärenden ska skickas fram och tillbaka mellan prövningsmyndigheterna. Det är domstolens uppfattning att gången bör vara sådan att målet stängs i och med regeringsprövningen.

En annan otydlighet i utredningens förslag som domstolen vill påpeka avser formuleringen i den förordningsändring i vattenförvaltningsförordningen som innebär bland annat en ny 3 a § i förordningens 4 kap. I föreslagna lydelsen till 4 kap. 3 a § p.1 vill domstolen framhålla att formuleringen ”kan antas” medför en oönskad otydlighet och att bestämmelsen lämpligen kan omformuleras för att bli klarare och enklare att tillämpa.

I övrigt har domstolen inga synpunkter på de förslag som tagits fram av utredningen. Mot bakgrund av vad det i utredningen förs fram i fråga om att majoriteten av alla vattenkraftverk i Sverige utgör så kallad småskalig vattenkraft som ägs av enskilda personer eller små företag eller föreningar med begränsad ekonomisk kapacitet och att även dessa skulle komma att gynnas av de föreslagna förändringarna vill domstolen emellertid framhålla följande. De i utredningen föreslagna ändringarna bedöms inte göra någon skillnad för nämnda kraftverksägare. I stället skulle det, för att underlätta för dessa aktörer, krävas en annan översyn av befintligt regelverk. I flertalet av de domstolsprövningar som redan inletts och som berör dessa mindre aktörer har processerna inte huvudsakligen kommit att handla om prövning av moderna miljövillkor. I stället har tyngdpunkten i processerna kommit att röra de befintliga anläggningarnas tillåtlighet (genom ev hävd m.m.) med höga krav på sökandens utredningar i denna del. Med beaktande av att det handlar om omprövningar är det givetvis fullt naturligt att sökanden kan visa att det finns ett tillstånd/tillåtlighet som grundförutsättning. Detta moment i prövningen har sedan möjligheten att lagligförklara en vattenkraftsanläggning togs bort blivit svårare för de verksamheter som inte bedrivs med stöd av vattendom. Domstolen vill ändå passa på att lyfta frågan utifrån den erfarenhet som givits av de hittillsvarande prövningar som varit aktuella. Med beaktande av att utredningen framhållit att de ändringar som föreslås syftar till att säkerställa att berörda verksamheter ska prövas mot rätt kravnivå bedöms detta medskick som nödvändigt.

Chefsrådman

---

Beslut om detta yttrande har fattats av chefsrådmannen Peter Ardö. I ärendet har även stf. chefsrådman Marie Gerrevall, stf. chefsrådman Lena Stjernqvist, tekniska rådet Andreas Hedrén och tekniska rådet Katrin Herrlin Sjöberg deltagit.